

Аманкелді Шұғыла

amankeldisugyla370@gmail.com

6B05202- Экоаналитика мамандығы 1-курс студенттері, Х.Досмұхамедов атындағы

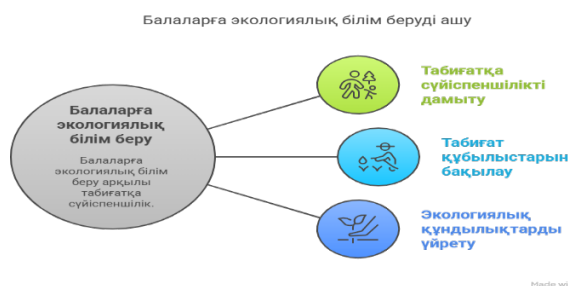
Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан Республикасы

Ғылыми жетекшісі: Тауова Н.Р. қауымдастырылған профессор м.а, PhD

Бүгінгі таңда экологиялық мәселелер адамзат өміріне қатты әсер ететін, табиғи ресурстардың сарқылуы, климаттың жылынуы, ауаның, судың және топырақтың ластануы, сондай-ақ биологиялық әртүрліліктің азаюы секілді құбылыстар туындап отыр. Осы орайда экологиялық білім беру мен экосана қалыптастыру – тек қана табиғатты қорғауға емес, сонымен бірге қоғамның тұрақты дамуына ықпал ететін маңызды құралдарға айналды. Экологиялық білім адамның табиғатпен қарым-қатынасын өзгертіп, экологиялық дағдарыстардың алдын алуға, табиғи ресурстарды тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Ал экосана – жеке тұлғаның экологиялық құндылықтарды түсініп, табиғатты қорғауға жауапкершілікпен қарауының айнасы болып табылады. Бұл зерттеу экологиялық білім берудің маңызын, оның қоғамдағы орнын және экосана қалыптастырудың негізгі бағыттарын талқылап, олардың өзара байланысын түсінуге арналған.

Экологиялық білім беру – адамның табиғатқа деген көзқарасын түбегейлі өзгертіп, экологиялық қауіптерді азайтуға бағытталған кешенді процесс. Оның тиімді жүзеге асырылуы әртүрлі білім беру деңгейлерінде жүргізілуі қажет:

Мектепке дейінгі білім беру Балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастыру: Ойындар, ертегілер мен табиғатқа саяхат арқылы балалардың қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттыру. Табиғаттағы құбылыстарды бақылауға үйрету: Балаларға күнделікті табиғаттағы өзгерістерді байқауға, қарапайым тәжірибелер жүргізуге мүмкіндік жасау. [1].

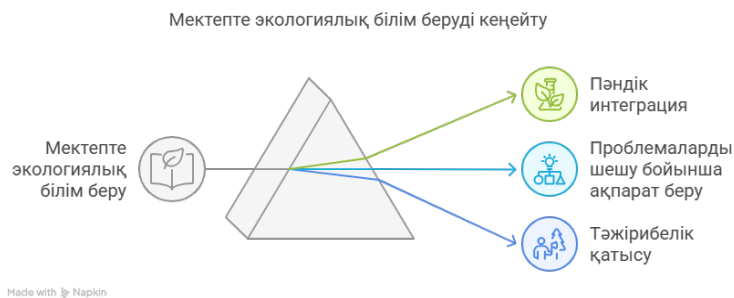
Сурет 1. Балаларға экологиялық білім беруді ашу

Қоршаған ортаны қорғаудың маңызын ойын түрінде түсіндіру: Арнайы ойындар мен шығармашылық іс-шаралар арқылы экологиялық құндылықтарды балаларға таныстыру.

Мектептегі экологиялық білім Пәндік бағдарламада экологиялық тақырыптарды қамту: Биология, география, химия сабақтарында экология мәселелерін терең зерттеу арқылы оқушылардың табиғатты қорғауға деген көзқарасын қалыптастыру. Экологиялық проблемалар мен шешімдер туралы ақпарат беру: Мектептерде экологиялық проблемалар туралы дәрістер, семинарлар өткізу, оқушыларды топтық жобаларға қатыстыру арқылы олардың практикалық қабілеттерін дамыту. Тәжірибелік шараларға белсенді қатысу: Ағаш отырғызу, қоқысты сұрыптау,

экологиялық серуендер ұйымдастыру арқылы оқушылардың экологиялық іс-әрекеттерге қызығушылығын арттыру. Экологиялық білім беру – адамның табиғатқа деген көзқарасын түбегейлі өзгертіп, экологиялық қауіптерді азайтуға бағытталған кешенді процесс. Оның тиімді жүзеге асырылуы әртүрлі білім беру деңгейлерінде жүргізілуі қажет. [2].

Экологиялық білім беру жүйесі Экологиялық білім беру – адамның табиғатқа деген көзқарасын түбегейлі өзгертіп, экологиялық қауіптерді азайтуға бағытталған кешенді процесс. Оның тиімді жүзеге асырылуы әртүрлі білім беру деңгейлерінде

жүргізілуі қажет

Сурет2. Мектепте экологиялық білім беруді кеңейту

Жоғары оқу орындарындағы экологиялық білім Арнайы мамандықтар мен пәндер енгізу: Экология, тұрақты даму, қоршаған ортаны қорғау бағытындағы курстар мен пәндерді оқыту арқылы мамандар даярлау. Ғылыми зерттеулерді қолдау: Студенттер мен жас ғалымдарды экологиялық жобаларға тарту, зертханалық жұмыстар мен практикалық зерттеулер жүргізу.

Инновациялық технологияларды қолдану: Жасыл технологияларды, жаңартылатын энергия көздерін пайдалану бойынша ғылыми жұмыстар мен жобаларды ынталандыру.

Сурет 3. Экологиялық білім беруді дамыту

Қоғамдық экологиялық білім беру Бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану: Теледидар, радио, интернет және әлеуметтік желілер арқылы экологиялық тақырыптарды насихаттау. Мемлекеттік және жеке ұйымдардың ынтымақтастығы: Экологиялық мәселелерді шешуге бағытталған қоғамдық ұйымдар, волонтерлік қозғалыстар мен бизнес серіктестіктерін қолдау. Экологиялық ағарту науқандары мен акциялар: Қалдықтарды дұрыс сұрыптау, энергия мен суды үнемдеу, табиғатты қорғау бойынша ақпараттық науқандар ұйымдастыру.

Сурет 4. Экологиялық білім беруді арттыру

Экосана қалыптастыру жолдары Экосана – адамның экологиялық проблемаларды түсініп, оларды шешуге белсенді атсалысу қабілетін білдіреді. Экосананы қалыптастыру үшін келесі бағыттар бойынша жұмыс жүргізу қажет:

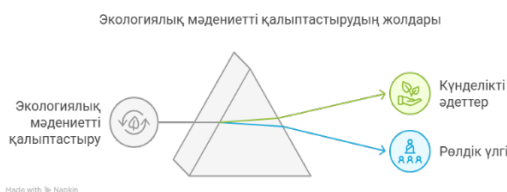
Білім беру жүйесінде экологияны күшейту

Оқушылар мен студенттерге экологиялық пәндерді оқыту арқылы қазіргі экологиялық жағдайды, әлемдегі және Қазақстандағы экологиялық мәселелерді түсіндіру. Оқулықтар мен оқу бағдарламаларына экологияға қатысты жаңа материалдарды енгізу, теория мен практиканы үйлестіру. [3].

Сурет 5. Экологиялық білім мен оқу бағдарламаларын теңестіру

Экологиялық мәдениет пен әдеттерді қалыптастыру Қоғамдық өмірде табиғатты ластамау, қалдықтарды сұрыптау, суды үнемдеу сияқты күнделікті әдеттерді қалыптастыруды ынталандыру. Ата-аналар, ұстаздар мен қоғам қайраткерлері арқылы экологиялық мәдениетті насихаттау, үлгі болу.

Сурет 6. Экологиялық мәдениетті қалыптастыру

Қоғамдық экологиялық шаралар Экологиялық сенбіліктер, акциялар мен волонтерлік қозғалыстарды ұйымдастыру арқылы халықты бірлесе жұмыс істеуге шақыру. Қоғамдық орындарда экологиялық тақырыптағы плакаттар, видеолар мен көрмелер ұйымдастыру, экологиялық сауаттылықты арттыру.

Жасыл технологияларды енгізу

Энергия үнемдейтін құрылғыларды, күн және жел энергиясын пайдалануды насихаттау. Өндірістік процестерде экологиялық таза технологияларды енгізу, пластикті азайту және қайта өңдеу жұмыстарын дамыту.

Экологиялық білім берудің Қазақстандағы жағдайы

Қазақстанда экологиялық мәселелер бірнеше бағытта өзекті болып отыр. Арал теңізінің тартылуы, Каспий теңізінің ластануы, Семей полигонының экологиялық

апаттары, өндірістік қалдықтардың көбеюі және ауаның ластануы – осының бәрі экологиялық білім мен экосананы дамыту қажеттігін айқын көрсетеді.

Сурет 7. Қазақстандағы экологиялық білім берудің динамикасы

Сонымен қатар, елімізде соңғы жылдары экологиялық білім беру саласында маңызды жетістіктерге қол жеткізілді: “Жасыл экономика” концепциясының енгізілуі: Экономиканы экологиялық таза, тұрақты даму принциптеріне сәйкес қайта құрылымдау. “Экологиялық кодекстің” жаңартылуы: Қоршаған ортаны қорғау мен табиғатты сақтау саласындағы заңнамалық база нығайтып, тиімді шаралар қабылдануда. Жасыл технологияларды дамыту: Энергия тиімділігі мен жаңартылатын энергия көздеріне негізделген жобалар іске қосылып, өндірістік процестерге енгізілуде. Алайда, экологиялық білімді әрі қарай жетілдіру, халықтың экосанасын арттыру бойынша жұмыстар жалғастырылуы тиіс. Білім беру мекемелері мен мемлекеттік құрылымдардың бірлескен күш-жігері арқылы экологиялық мәдениетті кеңінен насихаттау қажет. [4].

Қорытындылай келе, экологиялық білім беру мен экосана қалыптастыру – қоғамның болашағын қамтамасыз ететін, табиғатты қорғау мен тұрақты дамуға бағытталған маңызды процестер. Әрбір азамат табиғатты қорғауға өз үлесін қосуға қабілетті, өйткені ол тек күнделікті әдеттерден бастап, ірі экологиялық жобалар мен заңнамалық өзгерістерге дейінгі әртүрлі іс-әрекеттер арқылы жүзеге асырылуы мүмкін. Экологиялық білім мен экосананы дамыту тек табиғатты сақтап қалуға ғана емес, сонымен қатар қоғамның тұрақты дамуының кепілі болып табылады. Білім беру жүйесінде экологиялық тәрбие мен мәдениетті нығайту арқылы келешек ұрпаққа таза әрі қауіпсіз орта қалыптастыру мүмкіндігі артады. [5].

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. М.С.Тонкопий, Г.С.Сатбаева, Н.П.Ишкулова, Н.М.Анисимова «Экология және тұрақты даму» Алматы, 2011ж.
2. Қ.Т. Жантасов, А.Т. Сүлейменова, С.П. Назарбеков, Б.Б. Маханов, Е.Н. Кочеров. Төтенше жағдайлардағы тіршілік қауіпсіздігі, оқулық. ҚР Білім және ғылым министрлігі, Алматы. 2011- 272бет
3. Қ.Т. Жантасов, Е.Н. Кочеров, А.С. Наукенова, М.К. Жантасов. Еңбекті қорғау және тіршілік қауіпсіздігі, оқулық. ҚР Білім және ғылым министрлігі, Алматы, 2012 -512бет
4. Г.С.Оспанова, Г.Т.Бозшатаева. Экология. Алматы. Экономика, 2002
5. Ә.С.Бейсенова, Ж.Б.Шілдебаев, Г.З.Саутбаева. Экология. Алматы, 2001